

Fridrih Vilhelm Niče

(1844-1900)

Nemački filozof, pesnik i klasični filolog koji je bio jedan od najuticajnijih mislilaca u 19. veku. Najviše je bio zaokupljen temom smrti Boga, idejom natčoveka, voljom za moć, nihilizmom i večnim vraćanjem istog.

Niče je rođen 15. oktobra 1844. u Rukenu, Pruska. Umro je 25. avgusta 1900. u Vajmaru, Tiringija. Rođen kao prvo dete, luteranskog sveštenika, Karla Ludviga Ničea i Franciske (rođene Oehler). Niče je imao poljske korene na šta je bio veoma ponosan ceo svoj život. Godine 1849., kada je Niče imao samo pet godina, umire mu otac i on ostaje čitav život veoma vezan za svoju majku s kojom je mnogo korespondirao. Nedugo posle očeve smrti Niče se sa majkom seli u Naumburg gde živi još sa babom, dve tetke i sestrom. Već sa deset godina Niče je komponovao jedan motet, a napisao je i petnaest pesama. Od 1858-1864 završio je srednje humanističko obrazovanje i u to se vreme upoznaje i sprijateljuje sa Paulom Dajsenom. Niče, Pindar i Krug osnivaju 1860. godine literarno i muzičko društvo "Germania". Od 1864-1869 studirao je zajedno sa Ervinom Rodeom, sa kojim je dugo vremena bio intimni prijatelj, klasičnu filologiju u Bonu i Lajpcigu. U to vreme mnogo komponuje i dolazi do povremenih razilaženja sa majkom koja se ne slaže sa Ničeovom odlukom da ne studira više teologiju (upisao je u Bonu svega dva semestra). Godine 1864. otkriva Šopenhauera koji mu postaje mladenački filozofski ideal.

Godine 1866. Niče drži svoje prvo predavanje "O poslednjoj redakciji Theagrideas". Njegov profesor, čuveni klasični filolog, Ricel kaže da nikad tako nešto dobro nije čuo i da je Niče rođen za filologa. U to vreme piše "*Prilog istorije teognidiske zbirke izreka*" i "*De Laerti Diogenis fantibus*" I i II. Kod slušanja "Tristana i Isolde" kao i "Majstora pevača" dolazi 1868. godine do punog obraćanja Vagnerovoj muzici.

Te godine se prvi put susreo sa Rihardom Vagnerom u kući orijentaliste Hermana Brokhauza. Godine 1869. štampa svoje predavanje "*Homer i klasična filologija*". Iste godine imenovan je za izvanrednog profesora klasične filologije u Bazelu bez prethodne promocije i habilitacije i sklopio je poznanstvo sa Jakobom Bukhartom. Njegova predavanja posećuje 6-8 slušalaca i premda je Niče u Bazelu predavao svega dva semestra i zapravo vrlo retko je dolazio u taj grad, Bazelski mu univerzitet dugi niz godina isplaćuje svaki mesec profesorsku platu, a kasnije i penziju od koje je uglavnom i živeo (Mesto profesora je morao da napusti zbog duševne i fizičke boli, pa kasnije pokušava da popravi svoje zdravlje).

Godine 1870. odlazi kao bolničar u nemačko-francuski rat. Niče kasnije sluša Bukhartova predavanja i susreće se sa Frankom Overbekom s kojim se dugi niz godina dopisuje. Godine 1874. štampa "*Sokrat i grčka tragedija*", a od 1869-1871 radi na svom prvom značajnijem delu "*Rodjenje tragedije iz duha muzike*" koja je objavljena 1872. godine. Povodom te knjige Vagner piše Ničeu: "Još nikad nisam čitao lepšu knjigu no što je ta". Ali istovremeno su počeli i prvi napadi na Ničea zbog objavljivanja te knjige.

Godine 1872. upoznaje se sa Malvidom fon Majzenbug, a godinu dana kasnije piše o tome: "Mislim da su to bili najsretniji dani što sam ih proveo". Te iste godine piše pet predgovora za "pet nepisanih knjiga" (koje se ne mogu napisati) što je objavljeno tek u filozofskoj ostavštini:

- 1) O patosu istine
- 2) Misli o budućnosti naših obrazovnih ustanova
- 3) Grčka država
- 4) Odnos Šopenhauerove filozofije prema nemačkoj kulturi

5) Homerovo takmičenje

Godinu dana kasnije počinje da piše prvi deo njegovih "Nesavremenih razmatranja" koji ima četiri dela. Godine 1875. se zadnji put viđa sa Rihardom Vagnerom (razgnevljen je raskinuo prijateljstvo). Može se reći da su Ervin Rode i Rihard Vagner dva čoveka sa kojima je Niče bio duboko povezan. Kad ih je izgubio počela je njegova samostalnost. Novi prijatelji nisu bili u rangu prethodne dvojice. Od 1876-1878. nastaje prvi deo njegovog dela "Ljudsko i suviše ljudsko". Osebjuni misaoni razvoj i poniranje u svet vlastitih vizija sve više usamljuju Ničea pa mnoge ranije lične i filozofske simpatije (Rode, Vagner, Šopenhauer) potpuno napušta. Godine 1883. u Rapalu piše prvi deo čuvenog dela "Tako je govorio Zaratustra", dok njegov četvrti deo, poslednji deo, nastaje 1884 (mada neki sumnjaju da uopšte nije završen).

Ničea napuštaju gotovo svi raniji prijatelji; o njegovim delima se nigde ni ne govori. U zrelijim spisima, posebno "S onu stranu dobra i zla" (1886), "Genealogija morala" (1887), i "Tako je govorio Zaratustra" (1883-84), usredsređuje se na poreklo i ulogu vrednosti u ljudskom životu. Ako, kao što je verovao, život ne poseduje niti mu ne nedostaje istinska vrednost, već je on vrednovan, onda se takve procene mogu tumačiti kao simptomi stanja u kome se nalazi osoba koja takve vrednosne stavove iznosi. Njegova dela uvažavao je Adolf Hitler, zbog toga što je Niče prezirao demokratiju i zato što je postavio ideal tzv. natčoveka (*Übermensch*), iako su nacisti izvrgnuli Ničeovu celokupnu misao i ignorisali ono što nije išlo u prilog njihovim ciljevima. U tom potpunom nerazumevanju piše Burkhartu "da bi ga učinila sretnim i jedna njegova reč". U to vreme je jedino Georg Brandes pokazivao interesovanje za Ničea i obećao mu da će održati niz predavanja o njemu. Godine 1888. prvi put je na univerzitetu u Kopenhagenu Georg Brandes održao predavanje "O nemačkom filozofu Fridrihu Niče". Nakon održanog predavanja koje je završilo velikim ovacijama Georg je javio Ničeju o velikom uspehu i da sva slava pripada Ničeju.

Iste godine Niče piše "Slučaj Vagner", "Dionisys Ditirambe", "Sumrak idola", "Antikrist", "Ecce Homo", "Niče contra Vagner". Ali, uprkos tako plodnom radu živi skromno od penzije koju mu šalje Bazelski univerzitet. Za čitavo to razdoblje pravi bezbroj beleški, planova i nacrti što kasnije nakon filozofove smrti izlaze pod naslovom "Volja za moć, pokušaj prevrednovanja svih vrednosti". Godine 1889. u Torinu doživljava potpuni duševni slom od koga se više ne oporavlja. Nakon gotovo dvanaest godina potpunog pomračenja uma umire u Vajmaru. Ničeova sestra, Elizabeth Ferster Niče, vratila se 1893. godine iz Paragvaja, nakon neuspešne rasističke avanture, prekinula je izdavanje bratovljevih dela koje je otpočeo Ničeov prijatelj, kompozitor Peter Gast. Ona je čitav niz pisama koja je filozof bio uputio drugim osobama preadresirala na sebe. Kako je bila prilično kratkoviđa i nespretna taj je posao izvela loše, pa je bilo lako otkriti taj drski falsifikat rasistički nastrojene i bolesno ambiciozne sestre. Uništila je mnoge originale i falsifikovala mnoga pisma, sestra je na rođenom bratu, kojemu se u to vreme već potpuno pomračio um, upravo bestijalnim i beskrupoloznim metodama zarađivala novce za svoju prljavu rasističku, a kasnije i otvorenu nacističku propagandu.

Satanski lik te žene upotpunjuje i njeno kasnije prijateljstvo sa Hitlerom kojem je uz veliku pompu i duboko poštovanje simbolički predala Ničeov štap. Njegova analiza ukorenjenih motiva i vrednosti koje predstavljaju temelje zapadne religije, morala i filozofije uticala je na brojne generacije teologa, filozofa, psihologa, pesnika, romanopisaca i dramaturga.